

Sliter arbetslivet ut oss i förtid?

Svenska Dagbladet den 30 maj 2015

Det är en vanlig missuppfattning att arbetslivet numera är så påfrestande att vi "sliter ut människor i förtid". Just den formuleringen återfinns exempelvis i den rödgröna regeringens arbetsmiljöstrategi. Den är dock försedd med en brasklapp. Regeringen påstår inte att arbetslivet sliter ut människor i förtid, utan att "många upplever" att så är fallet.

En regering som styrs av människors upplevelser snarare än av sakförhållanden riskerar att ägna sig åt fel saker. Man behöver inte studera data över svensk folkhälsa särskilt länge för att se att det finns vissa problematiska tendenser, men det är högst tveksamt om det är arbetslivet som är boven i dramat.

Till att börja med kan konstateras att både mäns och kvinnors genomsnittliga livslängd fortsätter att öka, men ökningen är snabbare för män. Det beror till stor del på att de tunga och farliga jobben, som oftare utförts av män, har blivit färre och säkrare. Antalet dödsfall i arbetsolyckor har också minskat kraftigt, framför allt under 1960- och 1970-talet, men även därefter. I den bemärkelsen tycks alltså arbetslivet ha blivit betydligt säkrare.

Livslängd och dödsolyckor säger emellertid inget om hur vi faktiskt mår när vi lever. Det finns dock data även på detta, och när människor får just den frågan – skulle du beteckna ditt hälsotillstånd som gott? – syns inte heller några tecken på att vi sliter ut oss. Bland äldre som har arbetslivet bakom sig har andelen som beskriver sitt hälsotillstånd som gott faktiskt ökat rejält sedan 1980-talet.

Trenden syns även i specifika diagnoser, även för många av de så kallade välfärdssjukdomarna som stundom kopplas till ett osunt och stressigt leverne. Insjuknande i stroke och hjärtinfarkt? Minskar. Dödlighet i samma diagnoser? Minskar. Hjärtinfarkter bland äldre? Minskar kraftigt. Inte ens när det gäller svår värk i nacke, axlar, skuldror, i rygg eller i leder för kvinnor över 55 år, syns någon långsiktigt ökande trend. Tesen att vi mår allt sämre och sliter ut oss i förtid verkar helt enkelt inte stämma.

Allt är emellertid inte frid och fröjd med folkhälsan. Flera unga kvinnor insjuknar i hjärtinfarkt. Dödlighet och insjuknande i lungcancer ökar för kvinnor, men inte för män. Oro och ångest ökar, inte bland äldre utan bland yngre. Kanske är det ett stressigt och tungt arbetsliv som förklarar dessa försämringar.

En faktor värd att överväga som förklaring till kvinnors lungcancer är emellertid rökvanor. Sedan 1991 är rökning vanligare bland kvinnor än bland män. När det gäller oro i gruppen 16–24 år kan ungdomsarbetslösheten möjligen spela roll. Arbetslivet må vara jobbigt, men det är också oroande att inte ha ett jobb.

Vår tendens att måla upp problem även där utvecklingen går åt rätt håll, gör det svårare att se och fokusera de verkliga problem som faktiskt finns. Den utvecklingen bör vi oroa oss för.

Andreas Bergh, docent och välfärdsforskare

Institutet för Näringslivsforskning och Ekonomihögskolan i Lund.